

VASÁRNAPI ÚJSÁG

KÖZHASZNÚ ISMERETEK TERJESZTÉSÉRE.

09dik Vasárnap Kolozsvárt Május 8dik 1836.

A' magyar gazdasági egyesület szabályai. Német Bika.
Újságok.

A' MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET SZABÁLYAI.

1. Magyarország földművelő tartomány, földje tágasan terjedt, és a' gazdaság majd minden ágaira nézve termékeny és jutalmazó, de természetnényei valamint mennyi, úgy minőségeiket is tekintve korántsem állanak azon lépcsőn, melyre az utóbbi időkben kifejlett tudományos és művészeti ismeretek használása mellett jutniok kell vala.

2. A' tulajdon alapító és biztosító törvények a' mezei gazdaságra új életet és ösztönt varázsolnak ugyan, de virágzását és gyümölcsözését csak a' tudományok és művészetek, úgy szinte különös gazdasági viszonyaink illő ismeretei biztosíthatják 's tehetik jövedelmesbbé.

3. E' részben tapasztalt fogyatkozásainkat egyes hazafiak legjobb igyekezetei sem képesek pótolni; minél több férfiak egyesülete szükséges tehát e' nagy célra, és annak létesítése egy idő óta köz kivánság tárgyává lön.

4. A' Löverseny, melyet néhány jeles hazafi alkotott, létesíté az Állattenyésztő Társaságot; ez pedig melegebb pártolást nyervén, miután tag-

jai száma is nevezetesen szaporodott, a' köz kivánságnak megfelelően, munkálódása körét a' mezei gazdaság többi ágaira is terjeszteni elhatározá, és ennél fogva 1835ki június 8kán tartott nagy-gyűlésében magát Magyar Gazdasági Egyesület czíme alatt újonnan alapította.

5. Célja az Egyesületnek a' honi mezei gazdaság minden ágát a' jövedelmezés azon fokára emelni, melyre a' tudományok, művészetek és viszonyaink teljes ismerete által lehetséges; és e' végre munkálódása köréhez tartozik:

a) Minden a' mezei gazdaságra vonuló hasznos tudományt, valamint azon újabb ismereteket és találmányokat, melyek hasznos léte tapasztalás által igazoltatik, pártolni és terjeszteni.

b) Alapos és biztos tudományt szerezni magának a' mezei gazdaság minden ágára nézve azon álláspont-ról, melyen jelenleg van; kitanulni 's elmellőzni azon akadályokat, melyek kifejlését gátolják, 's módokat találni, melyek gyarapodását eszköz- lendik.

c) Idegen nyelven írt és a' mezei gazdaságot illető köz hasznú munkákat és íratokat anyanyelvünkre fordítani, és gazdasági viszonyinkhoz al-

nendő újra választatása után mind addig, míg kötelességeit teljesítheti, állandó lesz.

b) kiterjedő foglalatosságai miatt más hivatalt nem viselhet.

c) Lakása állandóan Pesten lesz.

d) Ő viszi az Egyesület jegyzőkönyvét 's levelezéseit, ő szerkeszteti az Egyesületnek időhez nem szabott füzetekben kiadandó Tudósításait, 's minden egyéb közleményeit. Az ő gondviselése alatt lesz az Egyesületi levéltár.

e) Mivel az Egyesület érdeke a titnoktól jeles tulajdonokat és fáradhatlan munkásságot kíván, sorsát is biztosítani akarja, 's e' végre neki, mihelyt a' pénztár engedi 2000 ezüst forint, addig is pedig legalább 1000 ezüst forint évi fizetést határoz.

f) Melléje egy irnokot 290 ezüst forint évi fizetéssel rendel.

14. Az Egyesület fentebb előadott célja elérésére munkálódni kíván:

a) a' kormányzó Választmány.

b) a' képviselők és ezek által alkotandó fiók egyesületek

c) gazdasági iratok által.

15. A' kormányzó Választmány tagjai:

a) az elnökök és titnokon kívül a' fennemlített 48 kormányzó tag.

b) Ezen Választmány lelke az egész Egyesületnek; hozzá foly egybe a' mezei gazdaságot és az Egyesület érdekeit illető minden jelentés; tőle sugárlanak ki az egész hazára hasznos ismeretek és tapasztalások; ő ad irányt a' képviselők és fiók egyesületek munkálódásainak.

c) Ezen Választmány magát a' mezei gazdaság ágai szerint több al-

osztályra fogja elrendezni, ezek tagjainak azon kört tűzvéni ki, melyben ismeretük és helyzetük szerint legtöbb hasznot eszközölhetnek. Az ily alosztályok, vagy is alküldöttségek kötelesek munkálódásaikat jóváhagyás végett a' kormányzó Választmány elé terjeszteni.

Hasonló alküldöttséget képez a' nagy Választmánynak versenyhezértő tagjaiból a' közgyűlés által már valósággal kinevezett Verseny-Választmány; mely azonban, mivel e' tárgyban gyakran halasztást nem szenvedő végzések kívántatnak, versenyfutást illető határozatit csak tudomás végett tartozik a' nagy Választmánynak bejelenteni; egyébiránt épen oly függésben lévén a' nagy Választmánytól és az egész Egyesülettől, mint a' gazdaság külön ágaira kinevezhető minden más alküldöttségek.

d) A' nagy Választmány az elnök által meghatározandó napokon rendszerint négyszer egy évben 's mindenkor Pesten vásár alkalmával, de ha kívántatik, azon kívül is üléseket tartani, 's azokban a' közgyűlési végzések sikerére, 's az Egyesület érdekeire híven munkálódni fog. Miután azonban a' kormányzó tagok választásában nem vagyon — hanem elméleti tehetségek vétetnek tekintelbe, 's így lehetnek oly kormányzó tagok, kik a' Pestre utazás költségeit vagy nehezen, vagy épen nem győzik; nehogy ez által hasonló kormányzó tagok a' Választmány üléseiben megjeleneni akadályoztassanak, az Egyesület közgyűlése határozza-el, vajjon mely kormányzó tagoknak és mennyiben térítessenek-meg az Egyesü-

et dolgában Pestre teendő útazásaik költségei.

e) A' választmány végzéseinek csak úgy lehet kötelező ereje, ha 48 kormányzó tag közül, az elnökön kívül, legalább 12 jelen van. Azonban ezek fogytatkozását, de legfeljebb 4 tagra nézve, a' képviselők sorából pótolhatja, sőt egyes esetekben oly jeles férfiakat és művészeket is meghívhat, kik különben az Egyesületnek nem tagjai.

f) A' választmány kinevezendő osztálya által azon gazdasági tisztek ismereteit és tapasztalásait, kik e' végre hozzá folyamodnak, megvizsgáltatni és a' tapasztaltokról nekik bizonyítványt adatni fog.

g) Fő gondja lesz a' választmánynak az Egyesületi pénztár rendes kezelése és biztosítása; és erre különösen nevezendő két tagja által ügyelvéen a' pénztárt többszer és a' számadásokat minden évnegyedben megvizsgáltatni fogja.

16. A' képviselők ügyekezettől várhatja az Egyesület mind azon sok jónak létesítését, mi összeálltának egyedüli célja. Ugyanis

a) A' képviselők fogják azon megyében, hol lakások van, az Egyesület által ajánlott hasznos ismereteket és találmányokat közzé tenni és terjesztetni.

b) Saját példájok által honfitársaikat jobb és hasznosabb gazdálkodására serkenteni. És mivel

c) Egyes legjobb ügyekezettü képviselők magányosan csak keveset észközölhetnek, kisebb vagy fiók egyesületeket fognak állítani, egy vagy több megyéből, melyek a' nagy kö-

zépponti Egyesületnek munkálódó részei lesznek, és a' mezei gazdaságra vonuló hasznos javításokat gyakorlatba hozandják.

d) Valamint a' képviselőnek, úgy a' fiók egyesületeknek fő gondja lesz a' gazdasági jobb ismereteket és tapasztalásokat minden lehető módok által, melyek közé az olvasó körök is számíthatnak, különösen az adózók sorában lévő nagy számú mezei gazdák közt terjesztetni, és ezeknél ipart s az által jobb létet eszközölni.

e) Az adózók és kisebb birtokok sorából azokat, kik okos gazdálkodás, iparkodás és tán új találmányok által egy, vagy más gazdasági ágban magokat kitűntetik, a' kormányzó Választmány által a' nagygyűlésnek további pártolás végett bejelenteni.

f) Az Egyesülettől kitűzött kérdések megtejtésére munkálni, és közhasznot ígérő találmányokat tettegi próbák által megvizsgálván a' tapasztaltokról a' választmánynak körülmenyes jelentést tenni.

g) Szóval a' képviselők és az állítandó fiók egyesületek mind azt, mit az Egyesület a' honi mezei gazdaság virágzására hasznosnak ismervén létesíteni kíván, buzgó munkálódásuk által életbe hozni fogják.

17. A' gazdasági Egyesület munkálódása módja és sikere felől, nevében kiadandó „Tudósítások“ által fogja a' hazát értesíteni, mely úton egyszersmind érdekesb értekezések és minden hasznosoknak mutatkozott ismeretek és találmányok is fognak közöltetni. Ezen írat szerkesz-

tésének vezér-elve leend: mind személyek, mind gazdasági rendszerek iránti szoros részrehajlatlanság. Külön kidolgozott bővebb tervét alább az A. alatti függelékben láthatni.

Egyébiránt ezen gazdasági tudósítások csak műveltebb gazdáknak lévén szánva, az egyesület fenntartja magának annak idejében a' szegényebb sorsu mezei gazdák számára hasznos népszerű iratokat kiadni.

18. Ily sok részre ágazó feltételek teljesíthetésére elkerülhetlen szükség, hogy az egyesület évenként nevezetes summa pénzről rendelkezhesék, mely célra szolgáland

a) az egyesület alapítására nyitandó aláírás, mely által mindenrendü hazafi és erkölcsi test felszólítatik, hogy ezen a' hon virágzását tárgyazó intézetre bizonyos tőkét akar lefizetni, akar alapítani/ sziveskedjék, melynek évenkénti rendszeren fizetendő kamatja az egyesület céljára lesz fordítva.

Ha meggondoljuk, hogy éppen a' nagyobb terjedésű jóságokat bíró földes urak azok, kik az egyesület ügykezetei után legtöbb's állandó hasznot remélhetnek, biztosan várhatni, hogy ily köz hasznu célra adakozásaikkal hátramaradni nem fognak.

Ezen jeles hazafiaknak, mint az egyesület alapítóinak, nevei egy e' végre készült külön emlék könyvben feljegyeztetni és a' késő maradék számára fenntartatni fognak.

b) A' pénztár javára szolgálnak továbbá az egyesület rendes tagjai által évenként fizetendő 10 pengő forintok.

19. Az egyesület pénztára a' kormányzó választmány állandó gondoskodása alá lévén bízva, ennek nevében az elnök az évenként tartandó nagy gyűlésekben, multra nézve a' rendes számadásokat, következő évre pedig a' bevételek és kiadások jegyzékét előterjeszteni fogja, melyek tanácskozás alá vétetvén, a' pénztárból egyedül oly fizetések tétethetnek, melyeket az egyesület az alapítások és aláírások értelmében jóváhagyott. (végzete közelebbről).*)

N É M E T B I K A.

Ezennel egy rajzolatral kedveskedünk olvasóinknak, mely egy a' Rajna melyékén nevelt bikát ábrázol. Oly ráczából való, mely mind hizásra nagyon alkalmas, mind tehén ivadékai derék tejelők. Dicsérik benne fejének könnyűségét és kicsinyességét, testének hosszúságát és vastagságát lábainak rövidségéhez képest.

Test részeinek irányjai ezek:

Nyakszirtjától a' farcsakáig	84 hüv.
Vállhegyétől a' farcsakáig	66½ —
A' vállközinek magassága a' földtől	52 —
A' hátulja magassága	51 —
Leppendéke távulsága a' földtől	14% —
Szélessége a' vállánál	25% —
Nehézsége éhomra	15¼ má's.

Kora 4 év, 3 hónap.

Színe barnapej.

*) Jegyzés. Ezen feljebbi terv az e' végre megbízott Küldöttség által kidolgoztatván, az e' folyó 1836ik évi Junius 2kán egybeülendő Választottság megvizsgálása után, az ugyanazon hónap 6kán tartandó közgyűlésnek elhatározása alá fog terjesztetni.

ÚJSAGOK.

Makkum *) nevű tábornagyi őrnagy az amerikai főtanács kívánására egy tervet adott-bé, mi szerint a' hadserget 10 ezer legényig yarapítsák. Javallja, hogy állítsanak ezred ágyúzós serget, mindenik álljon 5 századból száz száz legényel; ezred gyalogságot 8 századjával, 2 legénnyel, és egy draganyos ezredet 715 emberből.

Ugyan a' tanácsban heves vitások folytak mártius elején a' rabzoltság eltörlése iránt beadott kérelem levelek felett. Nevezetesen a' léli országok követei azzal fenyegettek, hogy tüstént haza mennek, ha azon kérelem levelek elfogadtatnak. Elútasítások nagy többséggel meg is határozottak.

A' portugáli pénz ügy miniszter még mind oly jól viszi a' dolgát, hogy sem az országadósságai kamatát, sem a' katonák zsoldját, sem más költségeket nem fizet. Rendűfé bárá a' perkkamarában azt is állítja, hogy a' kortész gyűlésnek még irószerszáma sincs. Még is áll!

Azon két embert, ki a' Spanyolországban lévő angol segédcsereg katonáit elszökésre akará kiszöktetni, mártius 29-dikén délután a' katonák jelenlétében felakaszták.

A' spanyol prokurátor kamarában a' kinyitó beszédre teendő válasz felett tüzes vitások folynak, és az ellenkező fél kiméretlenül halmozza szemrehányásait Mendiszávéla. Apr. 7-dikén még nem volt vége.

A' francia követ kamarában, a'

*) Maccomb.

miniszterek felelőségéről törvény felett folya a' vitatás ápr. közepe táján. A' beadott javallat szerint 3 vétekért lehet perberántani őket. u. m. felség árulásért, zsarolásért (ha t. i. törvénytelen adót szedetnének, vagy az ország pénzét magános célokra fordítják) és prévarikációért, (ha t. i. a' törvényeket megsértenék, vagy végre hajtásukat meggátolják, s ez által az országnak, vagy magánosoknak is ártalmára lennének.

Az Írlandban uralkodó inség és szegénység könnyebbitésére és segedelmzésére bizonyos törvényeket szándékoznak a' miniszterek az ország-gyűlése elébe terjeszteni, minek célirányosb elintézése és szerkesztetése végett biztosok neveztettek ki, hogy a' köznépi állapotát megvizsgálják. Ezeknek 3-dik tudósítását ápr. 9-dikén adá egy angol újság levél. Ez az ott uralkodó nyomoruságot megismeri, de egyszerűs mind a' társasági állapotot Angliáétól oly különbözőnek mondja, hogy az ebbe behozott törvények és intézetek azon országra nem alkalmazhatók. Angliában a' mesterséget űzők száma háromannyi mint a' földműveseké, Írlandban pedig csak egy harmadrész annyi. Angliában 6,120,531 hold művelhető földet művel 1,055,982 munkás, Írlandban ellenben csak 2,564,125 hold földet 1,131,715 munkás*). Írlandban oly munkás, kinek egész éven által 30 hétig nincs munkája, 585 ezerre menyen; mivel pedig ezeknek mindenike 3—4 sze-

*) A' mely darab földet tehát Angliában 2 ember művel meg, akkorára Írlandban 5 ember jut.

mélyből álló családot tart, tehát a legnagyobb inségben élő emberek száma nem kevesebb, mint 2,385,000.

Ápr. 8dikán éjfélt után néhány minutával Dublinban a III. Vilmos angol király emlék lovas szobrát, mely bronzból öntve egyik piaczon áll vala, puskaporral felvették. A csatánál oly erővel történt, hogy a szomszéd utcákban a lámpások kialutak. Ezen király nevét viselék jel és egyesülés szavul az orániai társaságok. A tevő még nincs tudva, ám bár járnak utána, s a feladónak 1000 p. for. jutalmat ígért a vicze király.

A bájor király Lajos, ápr. 14dikén országa fővárosába Monákba*) megérkezett, fogadtatása, mint képzelhető nagy örömmel és pompával esett meg.

A pétervári vasútra öszve állott az egyesület.

Tudva van, hogy a Drinápolyban sept. 14dikén 1829ben az orosz és török közt kötött béke szerint, a török 10 millió hollánda aranyot vala fizetendő a muszka kormánynak; mely summának lefizetéséig Szilisztria várának, környékével együtt orosz kézben kellett maradnia.

Ezen summából a fényes Porta eddig elé csak 1. mill. 250 ezer aranyat fizetetele, 5 milliót különböző alkalmakkal elengedet a muszka czár, úgy hogy még csak 3,750,000 volt hátra. A mártzius 30dikán az orosz követ Buteneff és a török külügy miniszter között egyezés kötötték ezen maradék kifizetése módja és ha-

*) München.

tárnapjai iránt. Ugyan is azon summát tevő 15 millió pengő forintból, újra elengedet a muszka császár 7 milliót barátságos indulatja jeléül, mi szerint 8 millió van fizetni való, melyet 5 hónap alatt lefizetni kötelezé magát a török udvar.

A bozniai támadás mind inkább inkább terjed, és Török Horvátországból is gyűlnek segéd csoportok a lázzadókhoz.

Amérikából kapott levelek szerint egy rémitő földrengés a kínai birodalom fővárosát Pe-kinget egészen összedöntötte volna; több mint 100,000 ház elsüljedt s a város helyén egy nagy tó támadt. Ez a hír ha van is valami belőle, de mivel messziről jött, felette nagyitvalehet. Hibetővé teszük egy részét azonban a molukki szigetekről*) hiteles tudósítások, melyek szerint ott, oly iszonyu föld rengés uralkodott közlebbi nov. 1sőjén, a tűzokádó hegyek kirontásaival vegyesen, milyenre soha sem emlékeznek. Egy kised szigetén 58 embert temetett-bé egy kaszánya csat.

Jelentés azoknak a kiketillet: A szabad legelőri értekezés O. aláírás alatt megjött, és a maga rendiben ki fog adatni. A Szerk.

Az ausztriai császár születési évnapja Krakóban ápr. 19én fényesen meginnépettven, más nap az orosz vadász zászlóalja, a kozák sereg, a prussus ulánusok, két ausztriai zászlóaljak, s két huszár escadronok Krakó tartományát oda hagyták.

*) Ezen szigetek Kínától délre fekszenek, s a legdrágább fűszerszámok termő hazái.